

Миронова Алевтина Сергіївна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: **Клименченко Світлана
Дмитрівна**, доцент кафедри правничої
лінгвістики Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

ДОСЛІДЖЕННЯ ЮРИДИЧНОГО СЛЕНГУ НА ПІДСТАВІ АНАЛІЗУ МОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧИХ

Професійна мова юриста орієнтована на розуміння іншими людьми з метою впливу на їх свідомість і діяльність, а також на соціальну взаємодію. Юрист, який добре володіє мовою, має набагато більше можливостей у досягненні професійного успіху.

Суб'єкти юридичної діяльності повинні бути не тільки професіоналами, але і грамотними людьми, які вміють користуватися лексикою сучасної української мови. Цілком актуальними у зв'язку з цим є негативні висловлювання правознавців з приводу використання в мові права юридичного сленгу [4].

Найбільш точним є визначення, що дав поняттю сленг російський мовознавець В. Хом'яков, який у роботі «О специальном сленге» визначив сленг як «відносно стабільний для певного періоду, широко розповсюджений та загальнозрозумілий шар нелітературної лексики та фразеології в середовищі живої розмовної мови, вельми неоднорідний за своїм генетичним складом та ступенем наближення до літературної мови; носить яскраво виражений емоційно-експресивний оцінний характер, що часто є протестом-насмішкою над соціальними, етичними, естетичними, мовними та іншомовними умовностями та авторитетами» [5].

Значний внесок у дослідження цього проблемного явища зробили Л. Ставицька, В. Винник, Д. Ганич, Т. Ілик, С. Єрмоленко, В. Балабін [2, с. 130].

Мовознавець І. Ющук серед соціальних діалектів виокремлює професіоналізми, жаргонізми та арготизми, учений І. Білодід – жаргонізми, професійні жаргонізми та арго. М. Кочерган ототожнює сленг, називаючи його «сленгові слова», із жаргонізмами [3; 4].

В юридичній професії, як і в будь-якій іншій, є свій сленг. Юристи звертаються до нього, щоб скоротити довгі складні позначення і надати зменшувально-пестливі форми правовим термінам, що ми вважаємо проблемою, адже межа між сленгом і просторіччям дуже хитка. Надмірне вживання юристами ненормативної лексики загрожує розвитку національної мови і паплюжить авторитет у колективі.

Професійний сленг виконує функцію емоційної розрядки. Гумор, цинізм, грубість надають словам експресії, що дозволяє «розфарбувати» суху офіційну мову. Тому відсоток грубих жаргонізмів значно вище в тих областях професійної діяльності, які пов'язані з більшою емоційністю, психологічним навантаженням, наприклад, у сфері кримінального процесу. Звичайно, це далеко не єдина причина: грають свою роль і загальний рівень культури, і середовище спілкування - близькість до злочинного світу [1].

Щодо способів утворення юридичного сленгу необхідно виділити такі шляхи його формування: лексико-семантичне словотворення, метафоризація у результаті зміни значення слова, що належить до загальноновживаної лексики («дух» – недосвідчений юрист); морфологічне словотворення: складання основ двох слів («старлей» – старший лейтенант поліції), афіксація («кепешник» – працівник кримінальної поліції), скорочення («косуха» – касадійна скарга, «клоп» – клопотання), створення фразеологічних одиниць («загнати гусака» – затягнути виконання судового рішення); жаргонні запозичення (з російського юридичного жаргону: постраждалий – «терпіла»).

Розгляд запропонованої теми передбачав проведення моніторингового дослідження, участь у якому взяли слідчі Шевченківського управління поліції Головного управління Національної поліції у місті Києві. У ході цього дослідження було виявлено, що 8% опитаних у мовленні ніколи не використовують юридичний сленг, інколи – 59 %, часто – 18 %, досить часто – 15 %. 78% респондентів вважають використання сленгових одиниць неправильним, але не можуть відмовитися від звичного для них способу передачі думок. Інші 22% висловлюють думку, що сленг виконує допоміжну та консолідує функцію і є необхідним у професійній діяльності. Результати анкетування дозволили виділити такі тематичні групи юридичного сленгу: військові звання та посади («кеп» – капітан поліції); найменування юристів, слідчих, оперативних працівників («слідак» – слідчий, «балахонник» – суддя); найменування правоохоронників («жулік» – підозрюваний, обвинувачений, «барига» – злочинець, який торгує забороненими речовинами); ставлення до роботи та служби («філонити» – байдикувати, симулювати, «ківала» – некомпетентний юрист); робочі, службові приміщення, установи («дсюрка» – чергова частина відділу поліції, «верховник» – Верховний Суд України); предмети, що використовуються у професійній діяльності («люстра» – проблескові маячки, «папаша» – пістолет-кулемет; лексеми, пов'язані з професійною діяльністю («відкатати» – взяти відбитки пальців, «шило в стінку увіткнути» – передати справу прокурору після закінчення слідства).

Слідчі зазначають, що, користуючись логікою: «Знаю, як правильно, але скажу простіше», вони вживають жаргонізми за

принципом: «для чужих» – правильний варіант (термін), «для своїх» – заміник. Проте практика показує, що негативною є тенденція запозичення у зловмисників деяких термінів: таких, як «малява» (лист), «з волі» (за межами місць позбавлення волі) «висяк», «темняк» (нерозкритий злочин) і безліч інших. Для юристів подібні помилки є символом низького рівня освіти або бажання демонстративно ігнорувати загальноприйняті норми української літературної мови.

Отже, робимо висновок, що юридичний сленг характеризується прозорістю своїх меж, здатністю приймати та пропускати крізь себе величезну кількість слів, збагачуючи тим самим словник мови новоутвореннями, незвичайними в плані семантики і комбінаторики. Мову слідчих характеризує ряд специфічних рис: простота, динамізм, слабка відмежованість від загальнолітературної лексики. Слідчі, що використовують сленг та жаргон у своїй діяльності, зазначають, що це допомагає їм відволікатися від морально тяжкої та напруженої роботи. Проблемними питаннями сленгу у мовленні його носіїв можна вважати його схожість з ненормативною лексикою, при цьому україномовні терміни вилучаються з лексичного обігу і, як наслідок, мова втрачає активний словниковий запас, втрачає свою самобутність та традиційність.

Список використаних джерел

1. Василенко Ю.А. Сучасний український молодіжний сленг // Львівський національний університет імені Івана Франка. 2009. С. 8.
2. Грабовий П. М. Український молодіжний сленг у системі функціонування мови // Актуальні проблеми філології та перекладознавства: Збірник наукових праць. Ч. 1: Вип. 3 / Ред.кол.: В. В. Левицький, Л. І. Белєхова та ін. Хмельницький: ХНУ, 2007. С. 130–132.
3. Друм Т. Сленг: погляд зсередини // Дивослово. 1998. № 12. С. 4–5.
4. Сergyгіна О.Л., Філімонова Н.Ю. Синтаксична і мовна структура позовної заяви як юридичного документа // Вісник ВолДУ. Серія 5: Юриспруденція. 2011. Т. 1. № 5 (14). С. 138–142.
5. Хом'яков В. А. О специальномслэнге. Вологда, 1968. С. 6–22.